

JACEK MOSKWA

KALENDARIUM PONTYFIKATU JANA PAWŁA II

znak

JACEK MOSKWA

KALENDARIUM PONTYFIKATU
JANA PAWŁA II

WYDAWNICTWO ZNAK
KRAKÓW 2014

1978

PAŹDZIERNIK 1978

16 X

Watykan, Kaplica Sykstyńska pałacu apostolskiego, godz. 17.15: Konklawe kardynałów wybiera na papieża Kościoła katolickiego arcybiskupa metropolitę krakowskiego kardynała Karola Wojtyłę, który przyjmuje imię Jana Pawła II. Biały dym z komina na dachu Kaplicy.

Watykan, loggia na frontonie Bazyliki św. Piotra, godz. 18.45: Kardynał kamerling Pericle Felici oznajmia wiernym wybór nowego papieża: *Annuntio vobis gaudium magnum: habemus Papam! Eminentissimum ac Reverendissimum Dominum, Dominum Carolum, Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalem Wojtyła, qui sibi nomen imposuit Ioannem Paulum Secundum.*

Tamże, godz. 19.20: Ojciec Święty zwraca się po raz pierwszy do wiernych: „Niech będzie pochwalony Jezus Chrystus. Najdrożsi Bracia i Siostry, jesteśmy jeszcze wszyscy pogrążeni w bólu po śmierci naszego umiłowanego papieża Jana Pawła I. I oto Najprzewielebniejsi Kardynałowie powołali nowego biskupa Rzymu. Wezwali go z dalekiego kraju... dalekiego, ale zawsze tak bliskiego przez wspólnotę w wierze i tradycji chrześcijańskiej. Obawiałem się przyjąć tę nominację, lecz uczyniłem to w duchu posłuszeństwa wobec naszego Pana Jezusa Chrystusa i w całkowitej ufności wobec Jego Matki, najświętszej Madonny. Nie wiem, czy potrafię wyrażać się dobrze w Waszym... naszym języku. Jeżeli się pomylę, poprawcie mnie. Oto stoję przed Wami, aby wyznać naszą wspólną wiarę, naszą nadzieję, naszą ufność Matce Chrystusa

i Kościoła, a także rozpocząć na nowo tę drogę historii i Kościoła, z pomocą Boga i z pomocą ludzi”.

17 X

Watykan, Kaplica Sykstyńska, godziny przedpołudniowe: Uroczyste zakończenie konklawe. Msza Święta dla kolegium kardynałów. Z homilii: „Któż mógłby przewidzieć, po śmierci niezapomnianego Pawła VI, także przedwczesny zgon jego umiłowanego następcy Jana Pawła I? I jakże moglibyśmy przewidzieć, że ich wspañale dziedzictwo spocznie na naszych barkach? Dlatego musimy kontemplować tajemniczy znak Opatrzności Boga i dobra, nie po to, aby rozumieć, ale po to, by wielbić i modlić się”.

Watykan, plac św. Piotra, godz. 12: Pierwsze orędzie *Urbi et Orbi*, transmitowane przez Radio Watykańskie.

Rzym, ok. godz. 17: Pierwszy wyjazd nowego papieża poza granice Państwa Watykańskiego, wizyta w poliklinice Agostino Gemelli u biskupa Andrzeja Marii Deskura, który 13 października doznał wylewu krwi do mózgu. Improwizowane przemówienie do osób zgromadzonych na szpitalnym korytarzu: „Dziś rano, przemawiając do najczcigodniejszych kardynałów, powiedziałem, że u progu mojego pontyfikatu chcę oprzeć się przede wszystkim na tych, którzy cierpią i którzy cierpienia swoje, swoją mękę i ból łączą z modlitwą. Najdrożsi Bracia i Siostry, chciałbym powierzyć się Waszym modlitwom! Sądząc po ludzku, jesteście słabi, chorzy, lecz jesteście tak bardzo potężni, jak bardzo potężny jest Jezus Chrystus ukrzyżowany”.

20 X

Watykan, Sala Królewska (Sala Regia) pałacu apostolskiego: Pierwsza audycja dla korpusu dyplomatycznego przy Stolicy Apostolskiej. Z przemówienia: „Jeśli chodzi o mnie, wezwanego z jednego pośród tych narodów, aby być następcą Apostoła Piotra w służbie Kościołowi powszechnemu i wszystkim narodom, będę każdemu z nich okazywał należny szacunek (...). Muszę dodać, że historia mojej ojczyzny nauczyła mnie przestrzegania szczególnych wartości każdego narodu, ich tradycji i praw pośród innych ludów”.

21 X

Watykan, Sala Klementyńska (Sala Clementina) pałacu apostolskiego: Spotkanie z około tysiącem pięciuset dziennikarzami z całego świata, którzy przybyli do Rzymu, aby relacjonować wydarzenia związane z wyborem

nowego papieża. Jan Paweł II mówi do nich m.in.: „Wydarzenia kościelne są trudne w odbiorze dla tych, którzy się im przyglądają, mówię to z największym szacunkiem dla wszystkich, wychodząc poza perspektywę wiary, tym trudniejsze są one do przekazania szerokiej publiczności, która z trudem odczytuje ich prawdziwy sens. Wy musicie pozyskać zainteresowanie, gdy tymczasem wasze agencje domagają się sensacji. Niektórzy ulegają pokusie ucieczki w anegdotę, bywa ona konkretna i bardzo ważna, pod warunkiem jednak, że jest znacząca, a jej stosunek do faktu religijnego – realny. Inni zagłębiają się w bardzo pogłębione analizy problemów i motywacji ludzi Kościoła, ryzykując niedostateczne uwzględnienie istoty rzeczy, która, jak wicie, nie jest natury politycznej, ale duchowej – w ostatecznym rachunku z tego punktu widzenia sprawy są prostsze, niż można sobie wyobrazić – ledwie ośmielam się mówić o moim wyborze”.

22 X

Watykan, plac św. Piotra:

– **godz. 10:** Uroczystość oficjalnej inauguracji pontyfikatu Jana Pawła II. Podczas tradycyjnego hołdu kardynałów, zwanego *obbedienza* (posłuszeństwem), Papież podnosi z klęczek i serdecznie ściska prymasa Polski kardynała Stefana Wyszyńskiego. Z homilii: „Na Stolicę Piotrową wstępuje dzisiaj biskup, który nie jest rzymianinem. Biskup, który jest synem Polski. Ale od tej chwili staje się także rzymianinem Tak, rzymianinem! Także dlatego, że jest synem narodu, którego historia od swoich początków i tysiącletnia tradycja naznaczone są żywą, mocną, nigdy nie przerywaną, odczuwaną i przeżywaną więzią ze Stolicą Piotrową: narodu, który tej rzymskiej Stolicy pozostał zawsze wierny. O, niezbadany jest zamysł Bożej Opatrzności! (...)”

Bracia i Siostry! Nie obawiajcie się przyjąć Chrystusa i zgodzić na Jego władzę! (...)”

Nie lękajcie się! Otwórzcie, a nawet otwórzcie na oścież drzwi Chrystusowi!”;

– **godz. 12:** Pierwsza niedzielna modlitwa Anioł Pański [*Angelus*] z wiernymi na placu św. Piotra w Rzymie, poprzedzona przemówieniem papieskim.

23 X

Watykan: W Auli Pawła VI audiencja dla pielgrzymów z Polski. Papież mówi do nich: „Nie zapominajcie o mnie w modlitwie. Na Jasnej Górze i w całej naszej Ojczyźnie. Niech ten Papież, który jest krwią z waszej krwi i sercem

z waszych serc, dobrze służy Kościołowi i światu w trudnych czasach kończącego się drugiego Tysiąclecia. Proszę was też, abyście zachowali wierność Chrystusowi, Jego Krzyżowi i Jego Pasterzom. Proszę, abyście przeciwstawiali się wszystkiemu, co uwłacza ludzkiej godności i poniża obyczaje zdrowego społeczeństwa; co czasem może aż zagrażać jego egzystencji i dobru wspólnemu, co może umniejszać jego wkład do wspólnego skarbca ludzkości, narodów chrześcijańskich, Chrystusowego Kościoła”.

Zwracając się do kardynała Stefana Wyszyńskiego: „Czcigodny i Umiłowany Księżu Prymasie! Pozwól, że powiem po prostu, co myślę. Nie byłoby na Stolicy Piotrowej tego Papieża Polaka, który dziś pełen bojaźni Bożej, ale i pełen ufności rozpoczyna nowy pontyfikat, gdyby nie było Twojej wiary, nie cofającej się przed więzieniem i cierpieniem, Twojej heroicznej nadziei, Twojego zawierzenia bez reszty Matce Kościoła, gdyby nie było Jasnej Góry – i tego całego okresu dziejów Kościoła w Ojczyźnie naszej, które związane są z Twoim biskupim posługiwaniem”.

24 X

Watykan: Prezydent Republiki Włoskiej Sandro Pertini na audiencji prywatnej u Papieża.

25 X

Watykan: W Auli Pawła VI pierwsza audiencja generalna Jana Pawła II.

26 X

Watykan: Prezydent Republiki Francuskiej Valéry Giscard d'Estaing na audiencji prywatnej u Papieża;

– Papież przyjmuje prymasa Polski kardynała Stefana Wyszyńskiego.

29 X

Mentorella (region Lacjum): Papież odwiedza sanktuarium Matki Bożej Łaskawej (Madonna delle Grazie) pod Rzymem.

LISTOPAD 1978

3 XI

Rzym: Kardynał Josif Slipyj, arcybiskup, głowa Kościoła greckokatolickiego na Ukrainie, zdelegalizowanego przez władze ZSRR w 1946 roku, ogłasza

orędzie, w którym witając wybór Papieża z Polski, wzywa go do ustanowienia unickiego patriarchatu.

Kraków: „Tygodnik Powszechny” w numerze 45/1978 publikuje list Jana Pawła II do rodaków, ogłoszony bezpośrednio po wyborze: „Bardzo pragnę przybyć do Was na 900. rocznicę św. Stanisława, do której tak serdecznie przygotowaliśmy się z Archidiecezją i Metropolią Krakowską, a także z całą Polską”.

4 XI

Watykan: W Sali Tronowej (Sala del Trono) pałacu apostolskiego audiencja dla profesorów i studentów Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego.

5 XI

Asyż: Wizyta Jana Pawła II u grobu patrona Italii św. Franciszka w bazylice pod jego wezwaniem.

Rzym: Papież nawiedza grób patronki Włoch św. Katarzyny ze Sieny w bazylice mniejszej Świętej Maryi nad Minerwą (Santa Maria sopra Minerva).

12 XI

Rzym: Jan Paweł II obejmuje w posiadanie (uroczysty ingres) katedrę Biskupa Rzymu – Bazylikę Większą św. Jana na Lateranie zwaną *Omnium Ecclesiarum Urbis et Orbis Mater et Caput* (Matką i Głową wszystkich kościołów Miasta i Świata).

17 XI

Watykan: Audiencja dla sekretarza generalnego Synodu Biskupów biskupa Władysława Rubina.

18 XI

Watykan: Papież przyjmuje arcybiskupa Marcela Lefèbvre, ordynariusza Tulle i przełożonego generalnego Zgromadzenia Ducha Świętego, który odrzuca rezultaty II Soboru Watykańskiego.

20 XI

Watykan: Kardynał Josif Slipyj po raz pierwszy na audiencji u Jana Pawła II.

30 XI

Watykan: Jan Paweł II zwraca się do duchowieństwa i wiernych diecezji krakowskiej z orędiem na rozpoczęcie uroczystości ku czci św. Stanisława. Raz

jeszcze zapowiada w nim swój przyjazd. Przed publikacją w krakowskim „Tygodniku Powszechnym” cenzura próbuje dokonać ingerencji w tekście, a wtedy redakcja rezygnuje z jego druku. Fakt ten powoduje protesty episkopatu Polski i odbija się głośnym echem w prasie światowej, a zwłaszcza we Włoszech.

GRUDZIEŃ 1978

2 XII

Watykan: Posłanie Jana Pawła II do sekretarza generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych Kurta Waldheima z okazji 30. rocznicy uchwalenia Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka. Zdecydowany apel o respektowanie we wszystkich krajach wolności religijnej.

3 XII

Rzym: Pierwsza wizyta duszpasterska Jana Pawła II w rzymskiej parafii pw. św. Franciszka Ksawerego w dzielnicy Garbatella.

8 XII

Rzym: Pierwsze w czasie pontyfikatu uroczystości ku czci Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny pod pomnikiem na placu Hiszpańskim upamiętniającym ogłoszenie dogmatu o Niepokalanym Poczęciu; i w Bazylice Świętej Maryi Większej (Santa Maria Maggiore).

10 XII

Watykan: Wizyta duszpasterska w kościele św. Anny, parafii watykańskiej.

17 XII

Rzym: Wizyta duszpasterska w Bazylice św. Pawła za Murami (San Paolo fuori le Mura).

21 XII

Watykan: Ogłoszenie papieskiego orędzia na XII Światowy Dzień Pokoju 1 stycznia 1979 pod hasłem: „Osiągniemy pokój, wychowując do pokoju”.

23 XII

Watykan: Kardynał Antonio Samoré mianowany papieskim mediatorem w grożącym wybuchem wojny sporze Argentyny z Chile.

24 XII

Watykan: Opłatek z rodakami w Sali Konsystorza (Sala del Concistoro) pałacu apostolskiego.

24/25 XII

Watykan: W Bazylice św. Piotra nocna Msza Narodzenia Pańskiego zwana w Polsce pasterką.

25 XII

Watykan: Dzienna Msza Narodzenia Pańskiego w bazylice watykańskiej i orędzie *Urbi et Orbi*. Pierwsze zdania: „To posłanie kieruję do każdego człowieka; do człowieka w jego człowieczeństwie. Rodzi się człowiek”.

29 XII

Watykan: Ksiądz Franciszek Macharski mianowany arcybiskupem metropolitą krakowskim.

31 XII

Rzym: Papież celebrował przywrócone po latach przerwy nabożeństwo nie-szporów i *Te Deum* z podziękowaniem za miniony rok w macierzystym kościele Towarzystwa Jezusowego pw. Najświętszego Imienia Jezus, zwanym w skrócie Il Gesù (Jezusem), przy placu o tej samej nazwie.

1979

STYCZEŃ 1979

1 I

Watykan: W Bazylice św. Piotra uroczystość Świętej Bożej Rodzicielki Maryi; XII Światowy Dzień Pokoju – temat orędzia: „Osiągniemy pokój, wychowując do pokoju”.

6 I

Watykan: Uroczystość Objawienia Pańskiego – w bazylice watykańskiej Msza Święta ze święceniami biskupów, Jan Paweł II udziela sakry swojemu następcy na metropolii krakowskiej ks. Franciszkowi Macharskiemu.

7 I

Watykan: Jan Paweł II odprawia po polsku Mszę Świętą w Kaplicy Sykstyńskiej, transmitowaną przez Radio Watykańskie.

24 I

Watykan: Audycja dla ministra spraw zagranicznych ZSRR Andrieja Gromyki.

25 I

Lot Rzym Fiumicino – Santo Domingo (Republika Dominikany): 1. podróż apostolska Jana Pawła II: do Republiki Dominikany i Meksykańskich Stanów Zjednoczonych.

Santo Domingo: W porcie lotniczym Las Americas Papieża witają: prezydent Republiki Dominikany Antonio Guzmán Fernández, prymas kardynał Octavio Antonio Beras Rojas, kardynałowie i biskupi z innych krajów obu Ameryk, a także dzieci w dominikańskich, polskich i włoskich strojach narodowych; entuzjazm rzesz wiernych na trasie przejazdu do stolicy; nawiedzenie katedry Najświętszej Maryi od Wcielenia, znanej jako La Menor (Mniejsza), najstarszej w obu Amerykach; tamże spotkanie z biskupami i duchowieństwem Republiki Dominikańskiej, Haiti, Puerto Rico, Kuby i Wenezueli; Msza Święta na placu Niepodległości; nocleg w nuncjaturze.

26 I

Santo Domingo: Spotkanie z duchowieństwem i rodzinami zakonnymi w katedrze Najświętszej Maryi, tamże Msza Święta; nawiedzenie dzielnicy ubogich Las Minas; pożegnanie w porcie lotniczym Las Americas.

Lot Santo Domingo – Miasto Meksyk (Meksykańskie Stany Zjednoczone)

Miasto Meksyk: Podczas nieoficjalnej ceremonii w porcie lotniczym Benito Juárez Papieża witają prezydent Meksykańskich Stanów Zjednoczonych José López Portillo y Pacheco, Prymas Meksyku arcybiskup Ernesto Corripio y Ahumada oraz przedstawiciele episkopatów Ameryki Łacińskiej; na trasie przejazdu do miasta zgromadziło się około 10 milionów ludzi; nawiedzenie katedry Wniebowzięcia Maryi; tamże Msza Święta; spotkanie z korpusem dyplomatycznym w delegaturze apostolskiej; wizyta u prezydenta Meksykańskich Stanów Zjednoczonych w jego rezydencji oficjalnej Los Pinos; nocleg w delegaturze apostolskiej.

27 I

Miasto Meksyk: W ogrodach delegatury apostolskiej spotkanie z Polakami; nawiedzenie starej bazyliki Naszej Pani z Guadalupe (Nuestra Señora de Guadalupe), uszkodzonej podczas trzęsienia ziemi; uroczystość eucharystyczna w pobliskiej nowej bazylice pod tym samym wezwaniem, gdzie obecnie znajduje się cudowny obraz; tamże spotkanie z księżmi i zakonnikami; spotkanie z zakonnicami w Kolegium Miguel Angel; nocleg w delegaturze apostolskiej.

28 I

Puebla de Los Angeles: W mieście, do którego przybył samochodem, Jan Paweł II bierze udział w obradach III Konferencji Generalnej Rady Episkopatu Ameryki Łacińskiej obradującej w gmachu Wyższego Seminarium Duchownego Palafoxa z udziałem 178 biskupów; w przemówieniu Papież zwraca uwagę na błędy tzw. teologii wyzwolenia; tamże Msza Święta i spotkanie z przedstawicielami innych wyznań; powrót samochodem do Miasta Meksyku, gdzie nocleg w delegaturze apostolskiej.

29 I

Miasto Meksyk: Nawiedzenie szpitala dziecięcego.

Lot Miasto Meksyk – Oaxaca

Oaxaca: Na lotnisku w stolicy stanu o tej samej nazwie Papieża wita arcybiskup metropolita Oaxaca Bartolomé Carrasco Briseño.

Cuicapan: Spotkanie z Indianami Meksyku.

Oaxaca: W katedrze Wniebowzięcia Naszej Pani Msza Święta z nadaniem prawa do posług lektoratu i akolitatu przedstawicielom starych szczepów indiańskich.

Lot Oaxaca – Miasto Meksyk

Miasto Meksyk: Spotkanie z przedstawicielami organizacji katolickich w siedzibie delegatury apostolskiej; tamże nocleg.

30 I

Miasto Meksyk: Spotkanie z uczniami szkół katolickich w Kolegium Miguel Angel.

Lot Miasto Meksyk – Guadalajara

Guadalajara: W porcie lotniczym Miguel Hidalgo Papieża witają przedstawiciele władz świeckich stanu o tej samej nazwie z gubernatorem Flavio Romero de Velasco oraz arcybiskup metropolita Guadalajary José Salazar López; nawiedzenie dzielnicy nędzy Santa Cecilia; w bazylice katedralnej Wniebowzięcia Najświętszej Maryi spotkanie z zakonnicami klauzurowymi; na stadionie Jalisco spotkanie z ok. 100 tysiącami robotników; z balkonu klasztoru Oblatów błogosławieństwo dla ok. 1000 skazańców, zgromadzonych na dziedzińcu pobliskiego więzienia, z nimi modlitwa Zdrowaś Maryja.

Zapopán: Msza Świąta w sanktuarium Naszej Pani Oczekującej (Nuestra Señora de la Expectación), drugim po Guadalupe najważniejszym w Meksyku ośrodkiem kultu Matki Bożej.

Guadalajara: Spotkanie z delegatami seminarzystów diecezjalnych i zakonnych z całego Meksyku w gmachu seminarium duchownego.

Lot Guadalajara – Miasto Meksyk

Miasto Meksyk: Nocleg w delegaturze apostolskiej.

31 I

Miasto Meksyk: W siedzibie delegatury apostolskiej spotkanie z ministrami spraw zagranicznych Gwatemali, Hondurasu, Nikaragui oraz Kostaryki, a także ministrem sprawiedliwości Salwadoru; na placu przed bazyliką Naszej Pani z Guadalupe spotkanie z profesorami i studentami uniwersytetów katolickich Meksyku i innych krajów Ameryki Łacińskiej; w porcie lotniczym Benito Juárez Papieża żegna prymas Meksyku arcybiskup Ernesto Corripio y Ahumada z biskupami i duchowieństwem oraz przedstawiciele władz świeckich.

Lot Miasto Meksyk – Monterrey

Monterrey: W porcie lotniczym General Mariano Escobedo Papieża wita arcybiskup metropolita Monterrey José de Jesús Tirado Pedraza z biskupami; na esplanadzie Santa Catarina spotkanie z ludźmi pracy w liczbie ok. półtora miliona, wśród których jest około 200 tysięcy zatrudnionych w USA.

Lot Monterrey – Nassau (Wspólnota Bahamów)

LUTY 1979

1 II

Nassau: Na lotnisku wita Papieża katolicki arcybiskup Nassau Paul Leonard Hogarty; na Stadionie Królowej Elżbiety II spotkanie ekumeniczne z przedstawicielami innych wyznań chrześcijańskich.

Lot Nassau – Rzym Fiumicino

25 II

Watykan: W Kaplicy Paolińskiej Jan Paweł II udziela ślubu córce pracownika rzymskiego zakładu oczyszczania miasta Vittorii Ianni i robotnikowi Mario Maltese.

28 II

Rzym: Liturgia Środy Popielcowej w bazylice św. Sabiny na Awentynie.

MARZEC 1979

2 III

Watykan: List z okazji 250. rocznicy kanonizacji św. Jana Nepomucena. Jego adresatem jest arcybiskup Pragi kardynał František Tomášek. Wezwanie do naśladowania męczennika, który w XIV stuleciu poniósł śmierć z powodu obrony wolności Kościoła, jest czytelną zachętą do oporu wobec prześladowań komunistycznej władzy, szczególnie dotkliwych w ówczesnej Czechosłowacji; – w Sali Prasowej Stolicy Apostolskiej późnym wieczorem ogłoszenie wiadomości, że Jan Paweł II złoży wizytę w Polsce, oraz podanie trasy i kalendarza podróży.

4 III

Watykan: Pierwsza encyklika Jana Pawła II *Redemptor hominis*. Jej pierwsze zdanie, zawierające tytuł, brzmi: „Odkupiciel świata Jezus Chrystus jest ośrodkiem wszechświata i historii”.

9 III

Watykan: Umiera kardynał Jean Villot, sekretarz stanu Stolicy Apostolskiej.

11 III

Rzym: Papież składa wizytę w parafii św. Bazylego w dzielnicy San Basilio.

12 III

Watykan: Pierwsza podczas pontyfikatu audyencja dla organizacji żydowskich.

18 III

Rzym: Wizyta duszpasterska w parafii św. Józefa w dzielnicy Aurelio.

19 III

Watykan: Audyencja dla króla Belgów Baudouina I i królowej Fabioli;

– list do kardynała Josifa Slipego z okazji 1000-lecia Chrztu Rusi. Wyraźne nawiązanie do prześladowań, jakich doznał ten hierarcha i cały Kościół greckokatolicki w ZSRR: „Ten Krzyż stał się już częścią ciebie, Czcigodny Nasz Bracie, tak jak wielu twoich Braci w Episkopacie, którzy znosząc bóle i zniewagi, pozostają wierni Krzyżowi aż do końca życia. To samo można powiedzieć o wielu innych kapłanach, zakonnikach i zakonnicach, a także świeckich waszego Kościoła. Wierność Krzyżowi i Kościołowi zapewnia zatem szczególne świadectwo, za pośrednictwem którego wierni waszego narodu przygotowują się do obchodów pierwszego Milenium nawrócenia Rusi”. (Z powodu zbliżającej się wizyty w Polsce publikacja listu nastąpiła po jej zakończeniu 16 VI).

22 III

Watykan: Audyencja dla kierownictwa Międzynarodowego Instytutu Praw Człowieka. Silne podkreślenie kwestii wolności religijnej.

25 III

Rzym: Papież składa wizytę w parafii Świętego Krzyża Jerozolimskiego w dzielnicy Eskwilin;

– sekretarz Rady ds. Publicznych Kościoła arcybiskup Agostino Casaroli udaje się z wizytą do Polski na zaproszenie władz kościelnych i państwowych.

KWIECIEŃ 1979**1 IV**

Rzym: Wizyta duszpasterska w parafii św. Bonawentury w dzielnicy Torre Spaccata.

8 IV

Watykan: List Jana Pawła II do kapłanów na Wielki Czwartek;

– Niedziela Palmowa – uroczystość eucharystyczna z procesją na placu św. Piotra.

12 IV

Watykan: Msza Święta Krzyżma w bazylice watykańskiej.

Rzym: W Bazylice św. Jana na Lateranie Papież celebrował po raz pierwszy w czasie pontyfikatu Mszę Wieczery Pańskiej (*In Cena Domini*) z obrzędem umycia nóg dwunastu prezbiterom.

13 IV

Watykan: Wielki Piątek – liturgia Męki Pańskiej w Bazylice św. Piotra.

Rzym: Jan Paweł II przewodniczył nabożeństwu Drogi Krzyżowej [*Via Crucis*] w Koloseum – teksty rozważań i modlitw zaczerpnął z przemówień Pawła VI.

14 IV

Watykan: W Bazylice św. Piotra uroczystość Wigilii Paschalnej z chrztem dorosłych katechumenów.

15 IV

Watykan: Na placu św. Piotra Jan Paweł II celebrował Mszę Zmartwychwstania Pańskiego i wygłasza orędzie *Urbi et Orbi*. (Powyższe obrzędy Triduum Paschalnego Jan Paweł II celebrować będzie osobiście w ciągu całego pontyfikatu, z wyjątkiem dni marca 2005 roku bezpośrednio poprzedzających jego śmierć).

22 IV

Rzym: Wizyta duszpasterska w parafii św. Pankracego w dzielnicy Monte Verde.

29 IV

Watykan: Na placu św. Piotra podczas pierwszej beatyfikacji pontyfikatu Jana Pawła II na ołtarze wyniesieni są o. Franciszek Coll y Guitart (1812–1875) Hiszpan z Zakonu Kaznodziejskiego (1803–1864) oraz Francuz Jakub Désiré Laval ze Zgromadzenia Ducha Świętego. (W ciągu swojego pontyfikatu wyniesie na ołtarze 1345 błogosławionych i 483 świętych. W przeciwieństwie

do swoich poprzedników i następcy – Benedykta XVI – Jan Paweł II także beatyfikacjom przewodniczy osobiście).

Tamże: W związku z pracami remontowymi w apartamencie papieskim pałacu apostolskiego Jan Paweł II na kilka dni przenosi się do Wieży św. Jana w Ogrodach Watykańskich.

30 IV

Watykan: Arcybiskup Agostino Casaroli mianowany prosekretarzem stanu Stolicy Apostolskiej (stanowisko sekretarza wymaga godności kardynalskiej).

MAJ 1979

1 V

Castel di Leva pod Rzymem: Pielgrzymka Papieża do sanktuarium Bożej Miłości (Divino Amore).

4 V

Argentyna/Chile: Wysłannik papieski kardynał Antonio Samoré rozpoczyna intensywne spotkania z przedstawicielami zwaśnionych stron.

6 V

Rzym: Wizyta duszpasterska w parafii św. Antoniego przy placu Asti.

8 V

Watykan: List apostolski *Rutilans Agmen* do Kościoła w Polsce z okazji 900-lecia męczeństwa św. Stanisława.

13 V

Rzym: Jan Paweł II odprawia Mszę Świętą w polskim kościele pw. św. Stanisława Biskupa Męczennika przy Via Botteghe Oscure.

16 V

Watykan: W Auli Pawła VI spotkanie Papieża z ok. 6 tysiącami przedstawicieli Polonii z 20 krajów świata.

18 V

Monte Cassino: W 35. rocznicę sławnej bitwy Papież nawiedza klasztor na Monte Cassino i polski cmentarz wojenny, na którym odprawia Mszę Świętą z udziałem licznych rodaków.

20 V

Watykan: W bazylice watykańskiej Msza Święta dla Polaków z kraju i emigracji.

21 V

Watykan: Sekretarz generalny Organizacji Narodów Zjednoczonych dr Kurt Waldheim na audiencji u Jana Pawła II.

31 V

Watykan: Na placu św. Piotra Msza Święta z beatyfikacją (przez zatwierdzenie kultu) Jadwigi Andegaweńskiej, królowej Polski.

CZERWIEC 1979**2 VI**

Lot Rzym Fiumicino – Warszawa Okęcie: 2. podróż apostolska Jana Pawła II: do Polski.

Warszawa: Powitanie na lotnisku Okęcie przez przewodniczącego Rady Państwa Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej Henryka Jabłońskiego i inne osobistości oficjalne, prymasa Polski z duchowieństwem; nawiedzenie katedry św. Jana (spotkanie z duchowieństwem świeckim i zakonnym obojga płci); wizyta w Belwederze, gdzie gospodarzem jest I sekretarz KC PZPR Edward Gierek;

– na placu Zwycięstwa Msza dla ludności stolicy Polski. Z homilii: „Nie sposób zrozumieć dziejów narodu polskiego – tej wielkiej tysiącletniej wspólnoty – bez Chrystusa (...). I wołam, ja, syn Polskiej Ziemi, a zarazem ja: Jan Paweł II papież, wołam w przeddzień Święta Zesłania, wołam z wami wszystkimi:

Niech zstąpi Duch Twój!
Niech zstąpi Duch Twój!
I odnowi oblicze ziemi.
Tej ziemi!”.

3 VI

Warszawa, Krakowskie Przedmieście: Spotkanie z młodzieżą przed kościołem akademickim św. Anny.

Lot helikopterem Warszawa – Gniezno

Gniezno: Z homilii w katedrze Wniebowzięcia NMP ważny fragment na temat chrześcijańskich tradycji ościennych narodów: „Czyż Chrystus tego nie chce, czy Duch Święty tego nie rozrządza, ażeby ten Papież, który nosi w swojej duszy szczególnie wyrazisty zapis dziejów własnego Narodu od samego jego początku, ale także i dziejów pobratymczych, sąsiednich ludów i narodów, w sposób szczególny nie ujawnił i nie potwierdził w naszej epoce ich obecności w Kościele”; nocleg w Pałacu Arcybiskupów.

4 VI

Lot helikopterem Gniezno – Częstochowa

Częstochowa: Jan Paweł II przybywa do narodowego sanktuarium Matki Bożej w klasztorze oo. Paulinów na Jasnej Górze. Z przemówienia powitalnego: „Przyzwyczaili się Polacy – wszystkie, niezliczone sprawy swojego życia, różne jego momenty ważne, rozstrzygające, chwile odpowiedzialne, jak wybór drogi życiowej czy powołania, jak narodziny dziecka, jak matura czyli egzamin dojrzałości, jak tyle innych... wiązać z tym Miejscem, z tym Sanktuarium. Przyzwyczaili się przede wszystkim przychodzić na Jasną Górę, aby mówić o wszystkim swojej Matce – Tej, która nie tylko ma swój Obraz, swój Wizerunek, jeden z najbardziej znanych i najbardziej czczonych na całym świecie – ale tej, która w jakiś szczególny sposób jest. Jest obecna. Jest obecna w tajemnicy Chrystusa i Kościoła – uczy Sobór. Jest obecna dla wszystkich i dla każdego, którzy do Niej pielgrzymują... choćby tylko duszą i sercem, choćby tylko ostatnim tchnieniem życia, jeśli inaczej nie mogą. Przyzwyczaili się do tego Polacy (...). Tutaj zawsze byliśmy wolni”.

– tamże akt zawierzenia Matce Bożej; w bibliotece klasztoru Paulinów przemówienie do przełożonych męskich zgromadzeń zakonnych; w kościele św. Zygmunta spotkanie z wiernymi diecezji częstochowskiej; w rezydencji biskupa podziękowanie dla duchownych i świeckich organizatorów pielgrzymki, w tym dla sił porządkowych i Milicji Obywatelskiej; na Jasnej Górze apel wieczorny skierowany do osób chorych.

5 VI

Częstochowa – Jasna Góra: W Sali Różańcowej klasztoru Paulinów spotkanie z siostrami zakonnymi; w bibliotece przemówienie do przełożonych żeńskich zgromadzeń zakonnych i udział w Plenarnej Konferencji Episkopatu Polski. Z przemówienia do biskupów: „wynikający z katolickiej jedności Kościoła udział Narodu Polskiego w duchowym dziedzictwie tego Kościoła stał się czynnikiem łączącym oraz zabezpieczającym tożsamość i jedność Narodu w okresach szczególnie trudnych”; na błoniach pod szczytem jasnogórskim spotkanie z pielgrzymami Śląska Dolnego i Opolskiego; nocleg w klasztorze Paulinów.

6 VI

Częstochowa – Jasna Góra: W kaplicy Cudownego Obrazu przemówienie do braci i ojców zakonu paulinów; w klasztorze spotkanie z polską młodzieżą duchowną.

Częstochowa: W katedrze Najświętszej Rodziny spotkanie z kapłanami; na placu przed katedrą – z chorymi.

Jasna Góra: W bazylice spotkanie z profesorami i studentami Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego; na błoniach z wiernymi Górnego Śląska i Zagłębia Dąbrowskiego.

Lot helikopterem Częstochowa – Kraków

Kraków: Na Błoniach krakowskich powitanie w dawnej stolicy arcybiskupiej kardynała Karola Wojtyły przez jego następcę arcybiskupa Franciszka Macharskiego; nawiedzenie katedry św. Stanisława i św. Wacława na Wawelu; modlitwy przy grobach św. Stanisława, biskupa męczennika, oraz bł. Jadwigi, królowej Polski; nieformalne spotkanie z młodzieżą zgromadzoną przed Pałacem Arcybiskupim, gdzie nocleg.

7 VI

Lot helikopterem Kraków – Kalwaria Zebrzydowska

Kalwaria Zebrzydowska: Nawiedzenie sanktuarium pasyjno-maryjnego.

Lot helikopterem Kalwaria Zebrzydowska – Wadowice

Wadowice: Wizyta w rodzinnym mieście Karola Wojtyły; nawiedzenie kościoła parafialnego, spotkanie z duchowieństwem i mieszkańcami.

Lot helikopterem Wadowice – Oświęcim

Oświęcim: Jan Paweł II w byłym obozie hitlerowskim Auschwitz-Birkenau. Wizyta w celi śmierci bł. Maksymiliana Marii Kolbego, w przemówieniu hołd m.in. dla pomordowanych Żydów i obywateli Związku Radzieckiego.

Lot helikopterem Oświęcim – Kraków

Kraków: Nieformalne spotkanie z młodzieżą zgromadzoną przed Pałacem Arcybiskupim, gdzie nocleg.

8 VI

Kraków: W Pałacu Arcybiskupim audiencja dla środowiska „Tygodnika Powszechnego”, „Znaku” i „Więzi”.

Lot helikopterem Kraków – Nowy Targ

Nowy Targ: Uroczystość eucharystyczna dla około miliona wiernych z terenu Podhala. Koronacja figury Matki Boskiej Ludźmierskiej.

Kraków: W katedrze na Wawelu Msza Święta na zakończenie synodu archidiecezjalnego. Z homilii: „Nigdy nie przypuszczałem, że w zakończeniu prac Synodu Krakowskiego wypadnie mi uczestniczyć w charakterze... gościa z Rzymu. Skoro jednak taka jest Wola Chrystusa, niech mi wolno będzie w tej chwili przyjąć na siebie jeszcze raz charakter tego Metropolity Krakowskiego, który poprzez Synod pragnie spłacić wielki dług, jaki zaciągnął wobec Soboru, wobec Kościoła powszechnego, wobec Ducha Świętego”.

Kraków: W bazylice św. Michała Archaniola, sanktuarium Męczeństwa św. Stanisława na Skałce, spotkania z profesorami krakowskich uczelni wyższych i z młodzieżą, do której Jan Paweł II wygłasza improwizowane przemówienie, odchodząc od przygotowanego wcześniej tekstu; nieformalne spotkanie z młodzieżą zgromadzoną przed Pałacem Arcybiskupim, gdzie nocleg.

9 VI

Kraków: W Pałacu Arcybiskupim spotkanie z Papieskim Wydziałem Teologicznym; w kościele oo. Franciszkanów błogosławieństwo chorych.

Kraków Mogiła: W sanktuarium Świętego Krzyża uroczystość eucharystyczna dla mieszkańców Nowej Huty (władze nie zgodziły się na wizytę

Papieża w kościele Arka Pana zbudowanym dzięki stanowczości kardynała Karola Wojtyły).

Kraków: Spotkanie z siostrami zakonnymi w kościele Mariackim; nawiedzenie grobu rodziców Karola Wojtyły na cmentarzu Rakowickim; nieformalne spotkanie z młodzieżą zgromadzoną przed Pałacem Arcybiskupim, gdzie nocleg.

10 VI

Kraków: Jubileusz św. Stanisława na Błoniach krakowskich – uroczystość eucharystyczna z udziałem ok. 2 milionów wiernych. Z homilii Jana Pawła II: „Musicie być mocni, Drodzy Bracia i Siostry! Musicie być mocni tą mocą, którą daje wiara! Musicie być mocni mocą wiary! Musicie być wierni! (...)

... zanim stąd odejdę, proszę Was, abyście to całe duchowe dziedzictwo, któremu na imię »Polska« raz jeszcze przyjęli z wiarą, nadzieją i miłością – taką, jaką zaszczepia w nas Chrystus na Chrzcie Świętym,

– abyście nigdy nie zwątpili i nie znużyli się i nie zniechęcili,
– abyście nie podcinali sami tych korzeni, z których wyrastamy”.

Lotnisko Kraków Balice: Pożegnanie z udziałem władz kościelnych i państwowych, odlot do Rzymu.

Lot Kraków Balice – Rzym Ciampino

30 VI

Watykan: Pierwszy konsystorz Jana Pawła II. Kapelusze otrzymuje 14 nowych kardynałów, wśród nich Polacy: Franciszek Macharski oraz Władysław Rubin, a także Agostino Casaroli, mianowany sekretarzem stanu.

LIPIEC 1979

13 VII

Castel Gandolfo: Papież rozpoczyna wakacje w letniej rezydencji Castel Gandolfo, gdzie będzie przygotowywać przemówienia do ogłoszenia w USA oraz przyjmować liczne grupy pielgrzymów, m.in. z Polski.

20 VII

Castel Gandolfo: Audiencja dla członków stałego komitetu na rzecz porozumienia między Żydami i Polakami w USA.

*SIERPIEŃ 1979***12 VIII**

Albano: Wizyta apostolska w miasteczku opodal Castel Gandolfo.

26 VIII

Lot Rzym Ciampino – Treviso (Wenecja Euganejska): Jednodniowa pielgrzymka w rodzinne strony Jana Pawła I.

Canale d'Agordo: Papieża wita premier Republiki Włoskiej Francesco Cossiga; tamże uroczystość eucharystyczna.

Belluno: Uroczystość eucharystyczna; tamże Anioł Pański.

Treviso: Ceremonia pożegnania z udziałem biskupów.

Lot Treviso – Rzym Ciampino

*WRZESIEŃ 1979***1 IX**

Nettuno (region Lacjum): Nawiedzenie grobu św. Marii Goretti.

5 IX

Watykan: Papież zwołuje na 14 stycznia 1980 roku Synod Partykularny Kościoła Holenderskiego: inauguracja czteroletniego cyklu audiencji generalnych poświęconych teologii ciała.

8 IX

Lot Rzym Ciampino – Falconara (region Marche)

Loreto (region Marche): Pielgrzymka do sanktuarium Świętego Domu; Msza Święta na polskim cmentarzu wojennym.

Ancona: Wizyta w stolicy prowincji.

Lot Falconara – Rzym Ciampino

13 IX

Pomezia (region Lacjum): Wizyta duszpasterska.

19 IX

Grottaferata (region Lacjum): Wizyta w sanktuarium Matki Bożej opodal Rzymu.

21 IX

Watykan: W przemówieniu do władz Towarzystwa Jezusowego, z o. Pedro Aruppe na czele, surowe wezwanie do przezwyciężenia kryzysu tego zgromadzenia.

29 IX

Lot Rzym Fiumicino – Dublin (Irlandia): 3. podróż apostolska Jana Pawła II: do Irlandii i Stanów Zjednoczonych Ameryki.

Dublin: W porcie lotniczym Papieża witają prezydent Irlandii Patrick Hillery i biskupi; Msza Święta w parku Phoenix; wizyta kurtuazyjna u prezydenta Irlandii w jego rezydencji; spotkanie z członkami rządu.

Drogheda: Msza Święta.

Dublin: Spotkania z korpusem dyplomatycznym, z przedstawicielami innych wyznań chrześcijańskich, z reprezentacją środków przekazu, z biskupami innych krajów, uczestniczącymi w papieskiej wizycie; nocleg w nuncjaturze.

30 IX

Dublin: W nuncjaturze spotkanie ze wspólnotą polską.

Clonmacnoise: Nawiedzenie pozostałości wczesnośredniowiecznego zespołu klasztorного.

Galway: Msza Święta dla młodzieży.

Knock: Spotkanie z chorymi; nawiedzenie narodowego sanktuarium maryjnego.

Dublin: Spotkanie z biskupami; nocleg w nuncjaturze.

PAŹDZIERNIK 1979

1 X

Limerick: Msza Święta na hipodromie Greenpark.

Maynooth: Spotkania z seminarzystami, duchowieństwem, rodzinami duchownymi i misjonarzami; ceremonia pożegnania w porcie lotniczym.

Lot Maynooth – Dublin

Lot Dublin – Boston (Stany Zjednoczone Ameryki)

Boston: Powitanie w porcie lotniczym przez małżonkę prezydenta USA Rosalyn Carter i sekretarza stanu USA Edmunda Muskie. Papież rozpoczyna podróż apostolską, w czasie której jest entuzjastycznie przyjęty przez opinię publiczną, co podkreśla prasa: *„Pope is the star”* (Papież jest gwiazdą). Media zachowują jednak krytycyzm wobec jego nauczania: *„We like the singer, but not the song”* (Lubimy śpiewaka, ale nie jego pieśń); nocleg w rezydencji arcybiskupa Bostonu.

2 X

Lot Boston – Nowy Jork

Nowy Jork, siedziba ONZ: W przemówieniu na 34. Sesji Zgromadzenia Ogólnego Narodów Zjednoczonych Jan Paweł II wylicza szeroki katalog niezbywalnych praw osoby ludzkiej: „prawo do życia i bezpieczeństwa osoby, prawo do odżywiania, ubrania i mieszkania, wystarczającej opieki zdrowotnej, odpoczynku i rozrywki, prawo do wolności ekspresji, oświaty i kultury, prawo do wolności myśli, sumienia i religii, prawo do manifestowania religii indywidualnie i we wspólnocie, prawo do wyboru swojego stylu życia, prawo do założenia rodziny i korzystania z warunków niezbędnych dla rodzinnego życia, prawo do własności i pracy, odpowiednich warunków pracy i należytego wynagrodzenia, prawo do zgromadzeń i zrzeszania się, prawo do swobodnego poruszania się, wewnętrznej i zewnętrznej migracji, prawo do narodowości i zamieszkania, prawo do partycypacji politycznej i wyboru systemu politycznego narodu, do którego się należy. Wszystkie te prawa wzięte razem stanowią substancję godności osoby ludzkiej”.

Nowy Jork: Nawiedzenie katedry św. Patryka; wizyty w dzielnicach Harlem i Bronx; Msza Święta na Yankee Stadium; nocleg w siedzibie metropolity Nowego Jorku.

3 X**Lot Nowy Jork – Filadelfia**

Filadelfia: Nawiedzenie bazyliki katedralnej Świętych Piotra i Pawła; Msza Święta na Logan Circle; nocleg w rezydencji arcybiskupa metropolity Filadelfii kardynała Johna Króla.

4 X

Filadelfia: Wizyta w ukraińskiej katedrze Niepokalanego Poczęcia Maryi.

Lot Filadelfia – Des Moines

Des Moines: Krótka wizyta w stolicy rolniczego stanu Iowa, „spichlerza Ameryki”, na zaproszenie farmera Joego Haysa. Podczas Mszy Świętej na terenach Living History Farm wezwanie do solidarności z cierpiącymi głód narodami z najuboższych krajów świata.

Lot Des Moines – Chicago

Chicago: Nocleg w siedzibie metropolity.

5 X

Chicago: Poranna Msza Święta dla społeczności polskiej;

– w przemówieniu do biskupów Stanów Zjednoczonych Ameryki wezwanie do walki z rozluźnieniem moralnym: „Dekalog dla Ameryki”;

– Msza Święta w Grant Park; nocleg w siedzibie metropolity.

6 X**Lot Chicago – Waszyngton**

Waszyngton: W Białym Domu serdeczne spotkanie z prezydentem USA Jimmym Carterem, z którym Papież prowadził wcześniej korespondencję;

– wizyta w siedzibie Organizacji Państw Amerykańskich; spotkanie z korpusem dyplomatycznym; nocleg w siedzibie metropolity.

7 X

Waszyngton: W bazylice narodowego sanktuarium Niepokalanego Poczęcia spotkanie z kilkoma tysiącami amerykańskich zakonnic. Kontrowersyjne wystąpienie przewodniczącej Konferencji Wyższych Przełożonych Zakonów Żeńskich USA s. Teresy Kane, wzywającej do włączenia kobiet we wszystkie

posługi Kościoła, a więc także do stanu kapłańskiego; wizyta w Katolickim Uniwersytecie Ameryki; Msza Święta na National Mall; nieoficjalna ceremonia pożegnania w porcie lotniczym Dulles.

7/8 X

Lot Waszyngton Dulles – Rzym Fiumicino

14 X

Watykan, Bazylika św. Piotra: Beatyfikacja Henryka de Osso y Cervelló (1840–1896), Hiszpana, założyciela Towarzystwa św. Teresy od Jezusa.

SPIS TREŚCI

ROK I	
16 X 1978–15 X 1979	5
ROK II	
16 X 1979–15 X 1980	31
ROK III	
16 X 1980–15 X 1981	53
ROK IV	
16 X 1981–15 X 1982	75
ROK V	
16 X 1982–15 X 1983	105
ROK VI	
16 X 1983–15 X 1984	133
ROK VII	
16 X 1984–15 X 1985	155
ROK VIII	
16 X 1985–15 X 1986	179
ROK IX	
16 X 1986–15 X 1987	201

ROK X

16 X 1987–15 X 1988 229

ROK XI

16 X 1988–16 X 1989 255

ROK XII

17 X 1989–15 X 1990 279

ROK XIII

16 X 1990–21 X 1991 307

ROK XIV

22 X 1991–16 X 1992 337

ROK XV

16 X 1992–15 X 1993 361

ROK XVI

16 X 1993–15 X 1994 387

ROK XVII

16 X 1994–15 X 1995 403

ROK XVIII

16 X 1995–15 X 1996 427

ROK XIX

16 X 1996–15 X 1997 449

ROK XX

16 X 1997–15 X 1998 471

ROK XXI

16 X 1998–15 X 1999 491

ROK XXII

16 X 1999–15 X 2000 513

ROK XXIII

16 X 2000–15 X 2001 543

ROK XXIV

16 X 2001–15 X 2002 569

ROK XXV

16 X 2002–15 X 2003 591

ROK XXVI

16 X 2003–15 X 2004 615

ROK XXVII

16 X 2004–2 IV 2005 637

SPIS ŹRÓDEŁ ILUSTRACJI 651

27 LAT PONTYFIKATU BŁOGOSŁAWIONEGO JANA PAWŁA II NAJWAŻNIEJSZE WYDARZENIA

27 lat życia. 27 lat wypełnionych pielgrzymkami, spotkaniami, podróżami, wizytami głów państw. 27 lat, w czasie których ukazywały się encykliki, listy pasterskie i adhortacje. Lata te obfitowały w wydarzenia radosne, jak pierwsza pielgrzymka do Ojczyzny; przełomowe, jak pierwsza wizyta Papieża w Jerozolimie, i dramatyczne, jak zamach na życie Jana Pawła II czy postępy choroby. Nikt nie jest w stanie zliczyć ludzi, których życie odmienił Jan Paweł II na przestrzeni tych lat, a także wcześniej i później. Dzięki książce Jacka Moskwy możemy do tych wydarzeń wracać, śledzić życie naszego Rodaka, który niedługo zostanie świętym, przypominać sobie jego słowa, które czas zatarł już w naszej pamięci.

Jacek Moskwa (ur. 1948) – polski dziennikarz prasowy i telewizyjny, pisarz, watykanista. W latach 1990–2005 korespondent z Rzymu i Watykanu. Autor książek biograficznych o papieżu Janie Pawle II. Od 2008 roku wiceprezes Oddziału Warszawskiego i rzecznik prasowy Zarządu Głównego Stowarzyszenia Pisarzy Polskich. Napisał m.in. *Jan Zieja. Życie Ewangelii. Spisane przez Jacka Moskwę*, *Droga Karola Wojtyły*, *Nie mów o mnie. Z Zofią Morawską spotkania w Laskach*.

Cena 52,90 zł

ISBN 978-83-240-2050-8

znak.com.pl
KSIĄŻKI Z DOBREJ STRONY

E-book dostępny na
woblink.com

STACJA7.PL